

FrØ-bladet

Nr. 1-05 årgang 4

Gards- historien er på veg inn i *Nordvegen* *Historie-* *senter*

Gardshistorien i Avaldsnes & Torvastad – eksempelsamling

Nord-Karmøy Historielag presenter i disse dager et hefte som er et knippe av gardshistorien fra gamle Avaldsnes og Torvastad kommuner.

Nordvegen Historiesenters avdeling for nyere lokalhistorie er det som kjent blitt NKHs oppgave å prosjektere. Avdelingen skal dekke tiden etter reformasjonen i 1537 fram til kommunesammenslåingen i 1965.

Heftet er et utvalg Nord-Karmøy-historie samlet på en måte som viser at det går an å finne plass til stor variasjon i stofftilgang.

Det hele er ført i pennen av lagets voksende skare av medarbeidere. Heftet er satt sammen av mange enkeltbidrag fra flest mulig gardar. De er et utvalg eksempler ment å vise hvordan prosjektets mange medarbeidere nå i starten har levert stoff om ulike emner.

Nesten alt ser ut til få sin plass, i en form vi i prosjektgruppen mener fungerer for presentasjon av vår gardshistorie. Enkelte kortfattede bidrag er tatt med for å vise starten på arbeidet med et emne.

Mellom byene Kopervik i sør og Haugesund i nord ligger Avaldsnes og Torvastad, NKHs arbeidsområde.

Åpning av Nordvegen Historiesenter
nå til våren blir fredag 29. april.

Nord-Karmøy Historielags
prosjektgruppe for utstilling i *Nordvegen Historiesenter* er:

Inger Lise Nordhus

Mary Ann Aarsand

Evy Vikingstad

Aadne Utvik

Roald Østensjø

1905 – 2005

Hundre år er gått siden nasjonene Sverige og Norge begynte å sende fram unge svensker og nordmenn i vennlig kappestrid på is og snø, gras og vann – hundre år er gått i krig og fred, frihet og forandring. Folkestyre og folkeforlystelse har skiftet om å dominere i folks bevissthet. Det er helt sikkert at vi på mange måter har det bedre etter denne utviklingen. Men dermed er det vel også helt sikkert at det på visse områder også er blitt verre å være menneske.

Lange tradisjoner, ritualer, gjentakelser, er stadig som underlag for et godt liv. Til og med været vil vi ha som et trygt bakteppe. Vi liker regn og sure dager. (Men blir det for mye vær, så reagerer vi.) Steikende sol og tørke blir vi fort lei av.

Unionen slik den var i 1905, hadde ingen framtid. Tuftet på den personlige kongemakten, hadde det oppstått et alvorlig

demokratisk underskudd. En parlamentarisk ansvarlig utenrikspolitikk krevde heller en dypere union, som ingen nordmenn ville ha. Unionen med Sverige falt som offer for demokratiseringen av Norge. Et paradoks i en tid der demokratisering er den politiske patentmedisinen.

Også kong Oscar II falt som offer for demokratiet. Hans overtramp, sanksjonsnekten i forbindelse med lov om eget norsk konsulatvesen, var at han hadde en mer bokstavelig tolkning av Grunnloven enn hva vi nordmenn hadde. Kongen hevdet de konstitusjonelle rettighetene sine. Men kjernen i demokratiet er vernet av de konstitusjonelle rettighetene til mindretallet. Selv om mindretallet bare er én person – og konge – kan ikke mindretallet klandres for å hevde sitt, og heller ikke bli et hode kortere etter å ha gjort det.

Visste du at **farologi** er *læren om fyr*? Etter Faros-fyret i innseilingen til Alexandria.

Tingstaden

Hauskje på Torvastad var tingstaden for Avaldsnes skipreide, meiner Vigleik R. Mathisen frå Avaldsnes. Det er bare 5 år sidan Frode Fyllingsnes i *Karmøys historie bind 2* meinte at tinget kom saman i eller ved kongsgarden på Avaldsnes. Kva skal me tru?

Vigleik Mathisen er son av Arne i NKH, er historikar og arbeider i [Gulen](#) i Sogn. Gulen har gjeve namn til Gulatinget og Gulatingsloven, som i si tid på 900-talet var mønster for utforminga av Alltinget på Island.

Vigleik kan fortelja at det er omlag førti ulike stadar som er lokalisert som gamle tingstader på Vestlandet. I Rogaland er det 18 registrerte, to på Karmøy. Tingstadane for Suderkormt /

Stangeland skipreide var truleg i lengre tid på Eide. Nå vil han byggje opp eit nettverk av historiske tingstader, for så å etablere tusenårsstaden Gulatinget som sentrum for eit nettverk der desse 40 inngår. Informasjonen er samla inn, men vidare informasjonen om dei ulike stadane, både i fortid og

notid, er vonar han dei ulike historielaga kan bidra med. For Avaldsnes skipreide sitt vedkomande kan det til dømes vera aktuelt med garden Hauske si historie, der og anekdotisk stoff er velkomment. Den offisielle opninga av Tusenårsstaden Gulatinget er 26. – 28. august i år, difor hadde det vore fint å komme i gang med dette i løpet av våren, seier Vigleik Mathisen til FrØ-bladet.

Dette passar godt inn i NKHs planar. Me dekker gard etter gard i prosjektet vårt, og den som vil gå i gang med Hauskje er velkomen til det. Nettsida er www.historie.no/gulen

Møter:

Årsmøtet blir avholdt på Torvastad Kulturhus onsdag den 9. januar klokken 19.00 – lett servering.

* meld inn til styret saker du vil at skal tas opp.

Program: Gardshistorien – heftet – Nordvegen Historiesenter – hvordan går det...

Medlemsmøter 2. og siste onsdag i hver måned vil det bli kontortid i vårt nye lokale. Kjernetid 19.00 – 20.00 Nøkkel kan lånes utenom kjernetiden. Onsdager som kolliderer med annonserte ting i *senteret* faller ut. Da er vi å treffe der. Kontoret inneholder en stor boksamling, bilder og en mengde andre ting å fordype seg i. **Kom!**

FrØ og Smånytt

FrØ:

I samband med stadnamn:

For snart 90 år sidan ønskte skriftet «Mål og Minne» å nytta Øvrebø sin opplysningar om nokre stadnamn. Mellom dei er det gamle namnet på prestegarden i Torvastad. Oluf Rygh i sin "fasit" «Norske Gaardnavne» tolka namnet som Haugland, men Fridtjof Øvrebø trudde heller det måtte koma av Hovland. Professoren som brevveksla med Øvrebø om stoff til bladet, var langt på veg samd i dette...

VAKTBIKKJER

Haugesunds Avis viser interesse for å ta opp Storhaug og siste rullering av kommuneplanen. Men Avisen har det ikke travelt i den forbindelse.

Husk ÅRSMØTET onsdag 9. feb. kl 19.00 på Torvastad Kulturhus (se også rute side 3)

• Nord-Karmøy Historielags styre 2004:

Leder	Roald Østensjø	4260 Torvastad
Sekretær	Bjørn Gunnar Huseby	4260 Torvastad
Kasserer	Asbjørn Eik-Nes	5546 Røyksund
Medlem	Anita Langaker Larssen	4262 Avaldsnes
Medlem	Ingrid Sørvåg	4260 Torvastad
Medlem	Aadne Utvik	4262 Avaldsnes
Vara	Evy Vikingstad	4260 Torvastad
Vara	Kåre Paulsen	4299 Avaldsnes

Nytt lagskontor: En effektiv gjeng på seks kvinner og menn flyttet og monterte bord, reoler, bøker og annet ned til grunnplanet i Torvastad Kulturhus. Inn hoveddøra, til venstre, forbi menighetskontorene, til høyre; finner du en møteplass med vindu mot nord for deg som historielagsmedlem. Svært romslig. Og, tvers over gangen et sydvendt møterom med plass til mange rundt bordet.

Kom! 2. og siste onsdag i hver måned <19.00 – 20.00>

Kontor-plan: 26. jan. – 23. feb. – 9. & 30. mars – 13. & 27. april – 11. & 25. mai – 8. juni

Telefon

52 81 16 18

returadresse:

Nord-Karmøy Historielag
[Torvastad Kulturhus](#)

4260 TORVASTAD